

VAASAN AMMATTIKORKEAKOULU
VASA YRKESHÖGSKOLA
UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Heidi Haapala

NET-RYHMÄN TUOTTAMAN MATERIAALIN TARKASTUS

Sosiaali- ja terveystieteiden
2009

ALKUSANAT

Ehkäisevä päihdetyö on tärkeä työmuoto silloin kun halutaan ennaltaehkäistä ja tiedottaa päihteiden vaarallisuudesta ja haitoista. On tärkeää, että etenkin nuorten tietoisuuteen saatetaan päihteiden käytön vaarat jo ennen kuin päihteistä muodostuu ongelma. Yhteiskunnassa päihteidenkäytöstä aiheutuu vuosittain merkittäviä kuluja veronmaksajille. Tämä on selkeä viesti ennalta ehkäisevän päihdetyön tarpeellisuudesta. Vaasan kaupunki pyrkii osaltaan vastaamaan tarpeeseen.

Vaasan kaupungissa toimii NET-ryhmä. Tämä on lyhenne nuorten ennaltaehkäisevän työn ryhmästä. Alan asiantuntijat onkin koottu kyseisessä ryhmässä yhteen, jolloin saadaan mahdollisimman monta toimijaa saman asian ympärille.

Vaasassa toimiva NET-ryhmä on toiminut jo kaksi vuosikymmentä. Tänä aikana on koulujen kanssa tehty paljon yhteistyötä ja tuotettu paljon materiaalia opetustarkoituksessa. Koulujen tarpeet on pyritty ottamaan huomioon monella sektorilla.

Työssäni haluan painottaa ehkäisevän päihdetyön moninaisuutta, joka tulee esiin myös teoriassa. Toimikenttä on moninainen ja jokaisen on löydettävä paikkansa siinä.

Tämän tutkimuksen tarkoituksena onkin saada kehitysideoita ja palautetta toimivista käytäntö malleista sekä siitä, miten niitä olisi syytä muuttaa, jotta NET-ryhmä pystyisi jatkosakin vastaamaan haastavaan työsarkaan.

Tutkimustuloksista on apua myös silloin, kun halutaan selvittää aineiston tarpeellisuutta. Tärkeää on selvittää myös, paljonko kasvatusalan ammattilaiset hyödyntävät heille tarjottua materiaalia. Kasvatusalan ammattihenkilöt ovat avain asemassa, kun nuorten ehkäisevästä päihdetyöstä puhutaan.

Toivon, että tutkimukseni vastaa NET-ryhmän odotuksia ja heille on työstä hyötyä jatkossa. Toivon myös, että itselläni olisi tutkimuksesta apua työelämässä nuorten parissa. Päihteiden käyttö on suuri haaste, johon aikuisten pitää pystyä vastaamaan.

Opinnäytetyöni on laadittu Vaasan ammattikorkeakoulussa sosionomin koulutusohjelmassa kesän ja syksyn 2009 aikana. Haluan kiittää työni ohjaamisesta ohjaavaa opettaja Hans Frantzia. Lisäksi suuri kiitos kuuluu työni alkuun avustaneelle opettaja Ahti Nymanille.

Opinnäytetyöni tarkoitus oli tutkia NET-ryhmän tuottaman materiaalin kehittämistä eri kouluilla.

Vaasan kaupungin NET-ryhmän jäsenille, ennen kaikkea Merja Huttunen-Metsille, Tiina Bölingille, Tarja Paikkalalle sekä Marita Tammelalle. Suuri kiitos työni mahdollistamisesta ja loputtomasta tuesta, jota olen työni eri vaiheissa saanut.

Vaasassa 29.10.2009

Heidi Haapala

VAASAN AMMATTIKORKEAKOULU

Sosiaalialan koulutusohjelma

TIIVISTELMÄ

Tekijä	Heidi Haapala
Opinnäytetyön nimi	NET-ryhmän tuottaman materiaalin tarkastus
Vuosi	2009
Kieli	suomi
Sivumäärä	38
Ohjaaja	Hans Frantz

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää NET-ryhmän tuottaman materiaalin tarpeellisuutta ja kehittämistä sekä selvittää, millaiseksi materiaalin käyttö koettiin. NET-ryhmän toimintaan haluttiin kehittämisideoita ja uutta näkemystä.

Kysely toteutettiin Vaasan viidessä suomenkielisessä ja kahdessa ruotsinkielisessä koulussa. Koulujen kohderyhmänä oli nimenomaan oppilashuoltoryhmät, jotka ovat tekemisissä ehkäisevän päihdetyön kanssa. Kohderyhmässä oli edustettuna paljon eri ammattikuntia, mikä antoi hyvää perspektiiviä ehkäisevään päihdetyöhön Vaasan kouluilla.

Tutkimusaineisto hankittiin kyselylomakkeilla. Avoimia kysymyksiä oli paljon, joten kehittämisajatukset saatiin kattavasti esille.

Tutkimuksen mukaan NET-ryhmän toimintaan oltiin pääosin tyytyväisiä. Ryhmän toimintaa pidettiin asiantuntevana ja hyvänä. Tutkimuksessa korostui vanhempien kanssa haluttu aikaisempi yhteistyö sekä vanhemmille suunnatun päihdeaineiston tarve. Tutkimuksesta oli luettavissa myös tarve saada nuorten oma ääni paremmin kuuluville. Valistustyön merkitys oli suuri. Se koettiin tarpeellisenä ja valistusta haluttiin lisätä.

Alkusanat	NET-ryhmä, valistus, Ehkäisevä päihdetyö, Vanhemmat, nuoret
-----------	---

VAASAN AMMATTIKORKEAKOULU
UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Sosiaalialan koulutusohjelma

ABSTRACT

Author	Heidi Haapala
Title	Study on the Material Produced by NET-Group
Year	2009
Language	Finnish
Pages	38
Name of Supervisor	Hans Frantz

The purpose of this bachelor ' s thesis was to find out how important the material produced by NET-group was and how it could be developed. NET-group coordinates the preventive work among young people. A further purpose was to find out how well this material could be used. The purpose was to come with development ideas for the NET-group.

The inquiry was carried out in five Finnish-speaking and two Swedish-speaking schools in Vaasa. The target group included the student welfare group that dealt with the intoxicant prevention work at the schools. The student welfare groups were multiprofessional, and that helped in getting a many sided view on the intoxicant prevention work in Vaasa.

The material was collected with questionnaires. There were a lot of open ended questions so the answers gave a wide range of development suggestions.

The results show that the respondents were mainly satisfied with the NET-group` s activity. The group was considered to have expertise knowledge. The results emphasize the need to cooperate with the parents. There was also a need to make the young people more and better heard. The need for getting information was big and more information should be given to young people and their parents.

Keywords NET-Group, Preventive intoxicant work, Parents, Young people

SISÄLLYS	
ALKUSANAT.....	2
TIIVISTELMÄ.....	4
ABSTRACT.....	5
SISÄLLYS.....	6
1 EHKÄISEVÄ PÄIHDETYÖ.....	8
1.1 Ehkäisevän päihdetyön kolme tasoa.....	9
1.2 Ehkäisevän päihdetyön historia.....	9
2 TOIMIKENTTÄ.....	11
3 MIKSI EHKÄISEVÄÄ PÄIHDETYÖTÄ TEHDÄÄN?.....	13
4 LAINSÄÄDÄNTÖ.....	14
5 VAASAN EHKÄISEVÄ PÄIHDETYÖ.....	16
5.1 NET-ryhmän palvelut.....	16
6 NUORET KOHDATTAVA VALISTUKSESSA.....	18
6.1 Verkostoituminen ehkäisevässä päihdetyössä.....	19
7 TUTKIMUKSEN TARKOITUS, ONGELMAT JA TOTEUTUS.....	20
7.1 Tutkimusmenetelmä.....	20
7.2 Tutkimuksen kohderyhmä.....	20
7.3 Tutkimuksen analysointi ja luotettavuus.....	21
8 TUTKIMUKSEN TULOKSET.....	22
8.1 Alle 18-vuotiaiden ennaltaehkäisystä hoitoon -opas.....	28
8.2 Tupakka, alkoholi, huumeet -yläkoulun vanhempainillan päihdeaineisto...30	

8.3 Vihjeitä vanhemmille -vihkonen.....	32
9 JOHTOPÄÄTÖKSET.....	36
10 POHDINTA.....	38
10.1 Jatkotutkimusaiheita.....	39
10.2 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus.....	39
LÄHDELUETTELO.....	40

1 EHKÄISEVÄ PÄIHDETYÖ

Ehkäisevä päihdetyö on kokonaisvaltaista, laaja-alaista sekä tavoitteellista työtä. Ehkäisevä päihdetyö pyrkii ymmärtämään sekä hillitsemään päihdeilmiötä. Tarkoitus on, että edistetään päihteetöntä elintapaa sekä vähennetään päihdehaittoja laaja-alaisesti koko yhteiskunnan sektorilla. Ehkäisevä päihdetyö on monen toimijan yhteistyötä, jolloin segmenttinä on koko yhteiskunta. Laaja-alainen ehkäisevä päihdetyö kuuluu olennaisena osana terveyden edistämiseen. Terveyden edistämisen näkökulmasta on luontevaa jäsentää eri hallinnonalojen yhteistyömahdollisuuksia päihdehaittojen ehkäisyssä. (Fisher 2003, 16-25.)

Ehkäisevää päihdetyötä on myös perus- ja ihmisoikeuksien edistäminen päihteisiin liittyvissä kysymyksissä. Tiedotus tai valistus päihteistä ja niiden riskeistä on osa ehkäisevää päihdetyötä, mutta ei kata toiminnan koko kenttää.

Kunnan tulee huolehtia siitä, että ehkäisevä päihdetyö ulottuu kaikkiin väestöryhmiin, on pitkäjänteistä ja koordinoitua. Kolmannen sektorin järjestöt ja muut toimijat ovat välttämättömiä yhteistyökumppaneita toteutettaessa yhteisesti sovittuja tavoitteita ja tuovat monella tavalla omaa erityisosaamistaan yhteiseen toteutukseen. Oli kunnan ratkaisu palvelurakenteensa uudelleen järjestämiseksi mikä tahansa, peruspalveluissa tarvitaan aina ehkäisevää päihdetyötä ja kunnan peruspalvelut muodostavat ehkäisevän päihdetyön perustan. (Stakes 2007.)

Ehkäisevä päihdetyö on myös vaikuttamista päihteiden kysyntään, saatavuuteen, tarjontaan ja haittojen ehkäisyyn. Päihteiden kirjo on moninainen; alkoholi, huumeet ja tupakka. Myös lääkkeet ja liottimet luokitellaan päihteiksi, jos niitä käytetään päihtymistarkoitukseen. Ehkäisevä päihdetyötä säätelevät raittiustyölaki ja -asetus sekä päihdehuoltolaki. Lisäksi ehkäisevää päihdetyötä koskee YK:n huumausaineita koskevat yleissopimukset, jotka Suomi ratifioi käyttöönsä vuosina 1961 ja 1971. Näiden tarkoitus on rajoittaa ja puuttua huumekauppaan sen laittomaan tuotantoon sekä käyttöön. (Piisi 2001, 9.)

1.1 Ehkäisevän työn kolme tasoa

Ehkäisevä päihdetyö jaetaan karkeasti kolmeen luokkaan: primaariseen, sekundaariseen ja tertiääriseen ehkäisyyn. Tämä tarkoittaa selvemmin ehkäisevän päihdetyön eritasoja, joilla on erilaiset päämäärät. Termit on alun perin lähtöisin lääketieteestä, mutta nytemmin niiden merkitys on muuttunut metaforaksi, jotka jakavat työn tasoa. (Suomi ja huumeet 2001, 152.)

Työssäni pääsääntöisesti puhun primaaritason ehkäisystä, vaikkakin joidenkin asioiden kohdalla jakoa ei voida määrittää. Esimerkiksi lain säädäntö on yhtenäinen kaikille tasoille.

Primaaritason ehkäisyllä tarkoitetaan usein koulu, kasvatus ja vapaa-aikaan vaikuttamista, joilla päämääränä on päihteiden käytön aloittamisen ehkäisy. Se kohdentuu laajaan väestöryhmään, mutta ennen kaikkea nuoriin. Kyseisessä ryhmässä halutaan vaikuttaa yleisellä tasolla ryhmiin, joilla ei vielä ole päihdetaustaa eikä tietämystä päihteistä. (Soikkeli 2002, 152.)

Sekundaariehkäisyn tarkoituksena on ehkäistä päihteiden käytön aloittamista tietyissä ryhmissä. Päihteistä saattaa olla jo kokemuksia ja niitä halutaan muokata terveellisemmän elämän suuntaan. Tavoitteena on mahdollisimman aikainen interventio. (Soikkeli 2002, 152.)

Tertiäärinen taso on kyseessä silloin kun halutaan pysäyttää jo alkanut päihteiden käyttö tai minimoida sen riskit. Tertiäärinen taso on siis voimakkain yksilöön kohdistuva taso. (Soikkeli 2002, 152.)

1.2 Ehkäisevän päihdetyön historia

Päihteiden käyttöä on pyritty ennaltaehkäisemään aina 1960-luvulta asti. Tällöin varminpana ja ainoana keinona pidettiin pelottelua. Ainoa päämäärä oli täysi raittius, joka oletettiin saavutettavan pelottelun monilla kasvoilla. Pelkoa herätettiin kauhukuvilla ja kokemuksilla. Esimerkiksi tupakoitsijoiden keuhkoista näytettiin kuvia ja yleinen tapa puhua päihteistä oli hyvin dramatisoivaa. (Fisher 2003, 20.)

Ihmisiltä jäi kokematta samaistumisen tunne jolloin ehkäisevä työ jäi melko kaukaiseksi. Näin toimittiin aina kahdeksankymmentä luvulle asti. Ehkäisevää päihdetyötä tehtiin lähinnä tupakkaa ja laittomia huumausaineita vastaan. Nuoret näkivät tällaisessa mallissa myös mahdollisuuden seikkailuun ja jännittävään elämäntapaan. (Fisher 2003, 20.)

1990- luvulta alkaen on jo osattu kyseenalaistaa asioita eritavalla. Entiset huumeiden käyttäjät eivät olekaan ainoa tie nuorille puhuttaessa huumeiden vaarallisuudesta. Päihdekysymyksiin voi vastata monella tapaa, monenlaiselta kannalta. Ei ole olemassa valmista asiantuntijaa. (Soikkeli 2002.)

Nuorille on muodostunut oma yhteisö, jossa yhtenä suurena kanavana toimii internet, niin hyötyineen, kuin haittoineen. Kasvattajien ja nuorten kanssa tekemisissä olevien ammattilaisten on hyvä verkostoitua ja yhdistää osaamistaan. Moniammatillisuus ja monet näkökannat tavoittavat suuremman väkijoukon nuoria. Näin ehkäisevän työn tavoitekin voidaan saavuttaa kattavammin.

1990-2000-luvuilla on puheeksi otettu riippuvuus. Riippuvuus on useimmiten niin fyysistä, psyykkistä kuin sosiaalistakin. Sen tunnistaminen ja tiedostaminen on tärkeää.

Nuorille puhutaan paljon itsetunnon merkityksestä. Oman itsensä vahvuuksia korostetaan ja kehitetään. Sosiaaliset taidot pyritään vahvistamaan myös ehkäisevän päihdetyön toiminta muotona. Tällä halutaan vaikuttaa kokonaisvaltaisesti yksilön päihteiden käyttöön, tottumuksiin ja jo opittuihin käytösmalleihin. Nykyään päihteistä saa totuudenmukaista ja ajantasaista tietoa. Päihteiden vaikutusta yksilöön ja hänen elinympäristöön pyritään kokonaisvaltaisesti muokkaamaan yhteiskunnan normeihin sopivaksi. (Fisher 2003, 19-21.)

2 TOIMIKENTTÄ

Ehkäisevää päihdetyötä tehdään hyvin laajasti koko yhteiskunnassa. Yksilön lisäksi on tärkeää vaikuttaa koko yhteisöön. Yhteisöön vaikuttaminen on tehokasta, vaikkakin yksilön merkitystä on korostettu.

Väestötasolla on tärkeä merkitys. Se koostuu perheestä, lähiyhteisöstä, koulusta, työelämästä sekä vapaa-ajasta. Silloin voimme vaikuttaa yksilön omiin tavoitteisiin ja omaan henkilökohtaiseen käsitykseen päihteistä. (THL 2009.)

Kuntatasolla tapahtuu poliittinen päätöksenteko, suunnittelu, ohjaus, koordinointi sekä kehittäminen. Siellä myös tehdään käytännön työtä ja sinne kuuluvat eritoimijat. Kehittämisaloitteet kuuluvat myös kunnallistasolle.

Toimijoita on paljon monelta kunnalliselta sektorilta. Sosiaali- ja terveystieteiden palvelut ovat oleellinen osa hyvinvointia ja sitä kautta ehkäisevää päihdetyötä. Sosiaali- ja terveyspalveluiden yhteydessä tehdään monenlaista ehkäisevää työtä vaikuttaen kuntatason hyvinvointiin kokonaisvaltaisesti ja ammatillisesti. Koulu, sivistystoimi ja vapaa-aikatoimi ovat usein paikkoja, joista nuoret tavoitetaan. Tällöin on luontevaa tehdä ehkäisevää päihdetyötä myös näissä paikoissa. Kuntatasolle kuuluu myös poliisi, seurakunta, erilaiset järjestöt sekä ennaltaehkäisevän päihdetyön yhdyshenkilö. (THL, 2009.)

Läänintaso puolestaan ohjaa, koordinoi, arvioi ja seuraa kuntatasoa. Valtakunnallinen taso toteuttaa strategisen suunnittelun ja ohjauksen sekä poliittisen päätöksenteon. Poliittinen päätöksenteko on hallituksen ja eduskunnan alaista toimintaa. Valtakunnallinen taso on hyvin laaja. Se koostuu hallituksen ja eduskunnan lisäksi esimerkiksi terveyden edistämisen keskuksista, Stakesista, sosiaali- ja terveysministeriöstä, opetusministeriöstä sekä tutkimus- ja kehittämislaitoksista. Valtakunnallinen taso tekee paljon töitä tiedon välityksen ja kehittämisen kanssa. Tästä esimerkkinä Stakes, joka tekee laajoja tutkimuksia koko yhteiskunnassa. (THL 2009.)

Näiden kaikkien toimijoiden lisäksi on kansainvälinen taso, joka säätelee ja määrittää yhteiset sopimukset eri maiden välille. Näitä ovat esimerkiksi EU, YK sekä WHO. (THL 2009.)

Toimikenttä on siis todella laaja-alainen ja jokaisen onkin tärkeää tietää oma paikkansa tässä asetelmassa. Kyseessä on siis tavoitteellista työtä, jolla on selkeät päämäärät. (irti huumeista ry, ehkäisevän päihdetyön kansio 2003.)

3 MIKSI EHKÄISEVÄÄ PÄIHDETYÖTÄ TEHDÄÄN?

Päihteiden käyttö on yhteiskunnalle kallista. Stakes arvioi tutkimuksessaan, että valtiolle ja kunnille aiheutui vuonna 2004 välittömiä päihteiden käytöstä johtuvia kustannuksia 750 miljoonaa euroa. Tämän lisäksi välillisiä kuluja aiheutui usealle instituutiolle. Esimerkiksi Stakesin arvion mukaan alkoholiin liittyvä rikollisuus maksoi poliisille ja oikeusjärjestelmälle noin 260 miljoonaa euroa. Lisäksi arvioitiin, että sosiaali- ja terveyshuollonkulut olivat 344 miljoonaa euroa. Huumaus- ja lääkeaineiden väärinkäytön arvioidaan vuonna 2004 aiheuttaneen 200–300 miljoonan euron välittömät haittakustannukset ja 400–800 miljoonan euron välilliset kustannukset. (Stakes 2007.)

Ehkäisevän päihdetyön on todettu olevan kannattavaa rahallisesti, mutta myös yhteiskunnallisesti. Välittömät vaikutukset päihteiden käytössä ovat laajat ja ne työllistävät yhteiskunnan eri sektoreista paljon. Vuonna 2005, Suomessa oli lastensuojelulain toimenpitein kodin ulkopuolelle sijoitettuja lapsia 15 000. Tämän jälkeen lastensuojelun sijoitusmäärät kodin ulkopuolelle ovat kasvaneet 2-5 prosentin vuosivauhtia. On tutkittu, että joka toisessa sijoituksessa taustalta löytyy vanhempien päihteiden käyttö. Huomioitavaa on, että alle 12-vuotiaiden sijoituksissa tämä oli yleisin syy kodin ulkopuoliselle sijoitukselle. (Stakes 2007.)

4 LAINSÄÄDÄNTÖ

Ehkäisevä päihdetyö on lakisääteistä toimintaa, jonka kunta on velvollinen kansalaisilleen tarjoamaan.

Päihdehuolto laki on tullut voimaan päivitettyinä 1.4.2004, mutta se on säädetty jo 1987. Päihdehuoltolain mukaan: ”Päihdehuollon tavoitteena on ehkäistä ja vähentää päihteiden ongelmakäyttöä sekä siihen liittyviä sosiaalisia ja terveydellisiä haittoja sekä edistää päihteiden ongelmakäyttäjän ja hänen läheistensä toimintakykyä ja turvallisuutta”. (L41/1984.)

Laki määrää tarkoin kunnan järjestämän päihdetyön laajuuden. Sen on oltava sisällöltään riittävää sekä vastattava asiakkaan tarpeeseen. Kuten päihdehuoltolaki edellyttää, on kunnan seurattava päihteiden käyttöä.

”Kunnan on huolehdittava siitä, että päihdehuolto järjestetään sisällöltään ja laajuudeltaan sellaiseksi kuin kunnassa esiintyvä tarve edellyttää. Sosiaalilautakunnan ja kunnan muiden viranomaisten on ehkäistävä alkoholin ja muiden päihteiden ongelmakäyttöä yleisesti lisäävien olosuhteiden ja elämäntapojen syntymistä. Sosiaalilautakunnan ja terveyslautakunnan on seurattava päihteiden ongelmakäyttöä kunnassa ja välitettävä tietoa ongelmakäytön syntyyn, ehkäisyyn ja hoidettavuuteen liittyvistä tekijöistä sekä annettava asiantuntija-apua muille viranomaisille samoin kuin kunnan asukkaille ja kunnassa toimiville yhteisöille.”(L41/1986.)

Päihdetyö, mukaan lukien ennaltaehkäisevä päihdetyö, on moniammatillista. Yhteistyö mahdollisimman monen ammattikunnan kanssa on kunnan etu ja hyvän lopputuloksen edellytys.

”Päihdehuollon alalla toimivien viranomaisten ja yhteisöjen on oltava keskenään yhteistyössä. Erityistä huomiota on kiinnitettävä päihdehuollon ja muun sosiaali- ja terveydenhuollon, raittiustoimen, asuntoviranomaisten, työvoimaviranomaisten, koulutoimen, nuorisotoimen sekä poliisin keskinäiseen yhteistyöhön.” (L41/1986.)

Päihdehuoltolain lisäksi ehkäisevää päihdetyötä määrittää moni muu laki, mutta yksi tärkeimmistä on Raittiustyö laki- ja asetus, jotka osaltaan määrittävät ehkäisevää päihdetyötä. (L41/1986.)

Monessa lakipykälässä tuodaan esiin samoja teemoja, joista yksi keskeisin on terveelliset elämäntavat.

”Raittiustyön tarkoituksena on totuttaa kansalaiset terveisiin elämäntapoihin ohjaamalla heitä välttämään päihteiden ja tupakan käyttöä.” (L828/1982.)

Raittiustyölaki- ja asetus, päihdehuolto laki- ja asetuksen lisäksi ehkäisevää päihdetyötä määrittää suuri joukko muita lakeja. Laissa säädetään, mikä toimielin on velvollinen kyseistä lakia valvomaan. Esimerkkinä tästä raittiustyölaki, joka selkeästi määrittää, että raittiustyön yleinen johto ja valvonta kuuluu sosiaali- ja terveysministeriölle, sen alaisena lääninhallituksille. (L828/1982)

Alkoholilain määrittämyksen mukaan, ” Tämän lain tarkoituksena on alkoholin kulutusta ohjaamalla ehkäistä alkoholipitoisista aineista aiheutuvia yhteiskunnallisia, sosiaalisia ja terveydellisiä haittoja.” (L1143/1994)

Monessa Suomen laissa vaaditaan jo lakisääteisesti terveyden edistämistä. Sellaiseksi voidaan luokitella ehkäisevä päihdetyö. Huumausainelaki kieltää huumeiden valmistuksen ja levityksen sekä määrittää, että huumeiden käyttöä on ennaltaehkäistävä.

5 VAASAN EHKÄISEVÄ PÄIHDETYÖ

Vaasassa on tarjolla kattavat päihdepalvelut kaikkiaan. Vaasa on kaupunkina sen verran suuri, että päihdepalveluiden tuottaminen pääsääntöisesti itsenäisenä toimijana on mahdollista. Moni lähikunta ostaakin päihdepalvelut Vaasasta.

Vaasan kaupungilla on oma, vuonna 2000 julkaistu, ja vuonna 2004 päivitetty päihdestrategia, jossa on luotu suuntaviivat kaupungissa tehtävälle ennaltaehkäisevälle ja korjaavalle, hallintorajat ylittävälle päihdetyölle. Vaasan kaupunki toteuttaa päihdeongelmien ennaltaehkäisyä sosiaali- ja terveystoimen-, varhaiskasvatus- ja opetustoimen, sekä vapaa-aikatoimen sektoreilla. Asiaan on kiinnitetty huomiota hoitoonohjaukseen liittyen toki myös muilla kaupungin sektoreilla, ja myös yritys-elämässä on kehitetty omia päihdeongelman hoitoonohjausmalleja. (Vaasan kaupungin päihdepalveluopas 2006.)

Ennalta ehkäisevässä päihdetyössä myös monilla kolmannen sektorin toimijoilla on tärkeä rooli ja niiden ja viranomaistahon yhteistoiminnalla voidaan saada aikaan merkittäviä tuloksia. Päihdehaittojen ennaltaehkäisy kuin myös muu lasten ja nuorten psyykkisen ja fyysisen kehityksen ja elämänhallinnan tukeminen ovat tärkeä osa Vaasan kaupungissa tehtävää sosiaali-, perhe- ja lastensuojelutyötä. (Vaasan kaupungin päihdepalveluopas 2006.)

Työn moni ammatillisuus on tärkeää, koska silloin voidaan tunnistaa ongelmakohdat, sekä tarjota nopeampaa apua. Kolmannen sektorin toimijoilla on menossa useita erilaisia projekteja, jotka osaltaan tukevat tätä työtä. (Vaasan kaupungin päihdepalveluopas 2006.)

5.1 NET-ryhmän palvelut

Vaasassa toimii NET-työryhmä (nuorten ehkäisevän työn ryhmä). Net-ryhmä on aloittanut Vaasassa toimintansa vuonna 1989. Se koostuu moniammatillisesta ryhmästä. Edustettuina on usean alan eri toimijat. Koulutoimen lisäksi mukana on terveystoimen edustaja, sosiaalitoimen edustaja, poliisi, nuorisoasema Klaara, varhaiskasvatus sekä järjestökentän edustajat ja ehkäisevän päihdetyön koordinaattori.

On tärkeää, että palveluntarjoajan kenttä on moninaista. Sen vuoksi ehkäisevää päihdetyötäkin tehdään monin eri tavoin. Luennot ja koulutukset ovat tärkeitä, mutta materiaali, jota kouluissa on mahdollista käsitellä niin oppilaiden kun koululaistenkin kanssa luo jatkumoa työlle.

Hyvää ja ajankohtaista tietoa saadaankin esimerkiksi kouluterveyskyselyillä, jolloin on mahdollista selvittää ajankohtaista tietoa. Kouluterveyskysely on valtakunnallinen työkalu, mutta siitä saadaan paljon tietoa myös NET-ryhmälle. Sen avulla voidaan selvittää, mikä on ajankohtainen ongelma, johon on syytä puuttua. Työvälineitä voidaan luoda tältä pohjalta. Silloin kohdataan todellinen tarve. Ja varhainen puuttuminen on helpompaa toteuttaa. (Vaasan kaupungin päihdetyön opas 2006.)

NET-ryhmä tekee ja seuraa ajankohtaisesti koulumaailman päihteiden käyttöä erilaisilla tutkimuksilla, joita tilastoidaan käyttöä varten. Hyvinä esimerkkeinä näistä onkin kouluterveyskysely sekä Tobalk-tutkimukset, joihin vaasalaiset lapset ja nuoret vastaavat. Näiden tietojen pohjalta NET-ryhmä tuottaa erilaisia varhaisen puuttumisen malleja ja tarjoaa opettajille ja kasvattajille apuvälineitä haastavaan päihteiden vastaiseen työhön. Varhaisen puuttumisen välineitä on monenlaisia. Yksi hyvä esimerkki on Vaasassakin käyttöön otettu päihdemittari. Sitä käytetään kahdeksaluokkalaisilla nuorilla. Tällöin interventio mahdollisimman varhaisessa vaiheessa on mahdollista. (Huttunen-Metsi 2009.)

6. NUORET KOHDATTAVA VALISTUKSESSA

Ehkäisevää päihdetyötä voidaan toteuttaa monella tavalla. Ei voida määrittää, minkälainen menetelmä toimii kullekin. Yhtä ainoa ratkaisua ei ole olemassa, se mikä toimii toiselle, saattaa herättää negatiivista vastarintaa toiselle. Tässä luvussa tarkastellaan yleisimpiä ennaltaehkäisevän päihdetyön menetelmiä, mutta on kuitenkin huomioitava, että menetelmiä on lukuisia muitakin.

”Kyetäkseen tekemään viisaita ratkaisuja elämässään ihminen tarvitsee kestäviä vakaumuksia, eivätkä ne synny mitenkään muuten kuin itse ajattelemalla” (Soikkeli 2002.)

Esillä olo on tärkeä osa ehkäisevää päihdetyötä. Ihmisten tieto siitä, että päihteitä vastaan voi taistella, on oleellinen osa kasvatuksellisuutta. Kasvatukseen pyritään vaikuttamaan vanhempien asenteilla ja tiedon lisäämisellä esimerkiksi vanhempainilloissa. On hyvä, että koulut tekevät tiivistä yhteistyötä lapsen tai nuoren kotiin. Usein vanhemmilla on tunne, että he eivät tiedä asioista yhtä paljon kuin heidän lapsensa. Tämä saattaa pitää paikkansakin, mutta päihteitä kohtaan luotu asenne lähtee jo kasvatuksesta ja kotoa. (Ehkäisevän työn kansio 2003, 37.)

Valistuksen ympärillä liikkuu paljon erilaisia ajatuksia. Päihteille myönteinen ajattelumalli kulkee useinkin käsi kädessä nuorten oman kulttuurin kanssa. Nuoret kaipaavat tietoa ja hankkivat sitä omista kanavistaan, mikäli ei sitä aikuiselta saa. Tiedot ja käsitykset päihteistä saattavat olla ristiriidassa keskenään. On varsin tärkeää, että nuorten ja valistajan ajatusmallit kohtaavat. Valistajan tehtävänä on tuoda faktat esiin, ei niinkään omia mielipiteitään. On hyvä huomioida monipuolisuus tässäkin asiassa. Valistajan tulee voida perustella faktat. Nuoret ovat usein kokeneet, että päihteiden käytöstä opastavat aikuiset eivät juuri keskustele nuoren kuulijakuntansa kanssa. Kun päihteistä puhutaan, on aina huomioitava, että valistajan on keskustelussa tuettava vanhaa tai annettava uusia näkemyksiä, jolloin kuulijat kokevat vuorovaikutuksellisuutta. (Soikkeli 2002.)

6.1 Verkostoituminen ehkäisevässä päihdetyössä

Jokaisella, joka on tekemisissä päihteiden kanssa, on oman ammattikuntansa eettinen tausta takanaan. Lääkäri puhuu päihteistä erilailla kuin esimerkiksi poliisi tai entinen päihteiden väärinkäyttäjä. Nämä eivät kuitenkaan sulje toisiaan pois, vaan tuloksena on moni ammatillinen ryhmä, joka voi muodostaa päihteistä rakentavaa ja hyvää keskustelua. (Soikkeli 2002, 53.)

Kun päihteistä puhutaan nuorille, on koulu usein avainasemassa. Koulun tehtävä on kuitenkin tarjota puolueetonta tietoa. Tämä ei usein ole helppoa, koska nuorten oma kulttuuri vaikuttaa monelta osin siihen, miten kuulijakunta hyväksyy tietoa. Kun mietitään kuka nuorille puhuu päihteistä, on vastuu suuri. Tieto ei voi olla ristiriidassa koulun kasvatus- ja opetustehtävien kanssa. Tavoitteet on oltava yhtenäiset. (Soikkeli 2002, 113.)

7 TUTKIMUKSEN ONGELMAT, TARKOITUS JA TOTEUTUS

Tutkimus oli toteutettu Vaasan kaupungin NET-ryhmän työkaluksi kehittää toimintaansa edelleen. Tutkimuksen tarkoitus on selvittää jo tuotetun materiaalin palautetta sekä materiaalin käyttöä kouluilla. Lisäksi tarkoitus oli saada palautetta NET-ryhmän kehittämistä varten. Tutkimuksen ongelmakysymykset olivat: käytetäänkö NET-ryhmän tuottamaa päihdemateriaalia kouluilla? Miten sitä hyödynnetään ja miten aineiston käyttö koetaan? Millaisia kehittämismalleja näistä syntyy?

Tutkimus toteutettiin Vaasan kouluilla oppilashuoltoryhmää apuna käyttäen. Tutkimuksessa oli mukana suomen ja ruotsinkielisiä kouluja. Kouluja oli tutkimuksessa seitsemän kappaletta, kaksi ruotsinkielistä ja viisi suomenkielistä yläkoulua.

7.1 Tutkimusmenetelmä

Tutkimusmenetelmäksi valittiin kvalitatiivinen tutkimus eli laadullinen tutkimus, koska tavoite oli mitata NET-ryhmän tarjoaman palvelun laatua. Aineiston keruu tapahtui kyselylomakkeella. Kyselylomake sisälsi monivalintakysymyksiä ja avoimia kysymyksiä melko paljon. Silloin saatiin vastaukseen vastaajan todellinen mielipide. (Hirsjärvi, Remes, Sajavaara. 2000, 187-189.)

Koska tutkimus sisälsi paljon avoimia kysymyksiä, oli vastausten analysoiminen melko vaikeaa. Avoimiin kysymyksiin saatiin kuitenkin hyviä ja monipuolisia vastauksia.

Kyselylomakkeet oli osoitettu oppilashuoltoryhmälle. Tämä on laaja käsite, joten oli hyvä, että vastauksissa tuli esiin vastaajan ammattikunta sekä kauanko hän on alalla työskennellyt. Tämä helpotti tutkimuksen analysointia.

7.2 Tutkimuksen kohderyhmä

Tutkimuksessa kohderyhmäksi valittiin oppilashuoltoryhmät. Niihin kuuluu laaja joukko kasvatusalan ammattilaisia. Mukana on koulukuraattorin lisäksi esimerkiksi psykologi, rehtori, terveydenhoitaja ja muita kasvatusalan ammattilaisia.

Kohderyhmälle yhteistä oli, että he työskentelevät kaikki yläkoululaisten parissa. Tätä kohderyhmää tarkastaessa on huomioitava, että ehkäisevää työtä tarjotaan paljon kouluissa. Nuoret ovat myös otollisessa kehitysvaiheessa altistumaan erilaisille päihdekokeiluille, joten opetus- ja kasvatusalan ihmiset tekevät arvokasta työtä juuri tässä kohderyhmässä.

Vastauksiin moninaisuutta antaa myös moniammatillisuus vastaajien kesken. Moniammatillisuus on kohderyhmän kanssa työtä tekeville tärkeä osa ehkäisevää päihdetyötä.

Kohderyhmän valintaan vaikutti oleellisesti, että NET-ryhmä tekee paljon yhteistyötä koulujen kanssa. Se tuottaa materiaalia nimenomaan kouluille kasvatus- ja opetusalan käyttöön. Lisäksi tutkimukset, joita tehdään, kohdistuu yläkouluikäisiin. Eli heidän tarpeisiinsa on pyritty vastaamaan. (Yhteenveto Net-ryhmän toiminnasta 2008.)

Suomenkielisiä yläkouluja oli mukana viisi, jolloin oppilashuoltoryhmäläisiä oli yhteensä 29. Ruotsinkielisiä kouluja mukana oli kaksi, eli yhteensä 15 oppilashuoltoryhmäläistä.

7.3 Tutkimuksen analysointi ja luotettavuus

Tutkimuksessa analysoitiin avoimia kysymyksiä sisällön analyysillä. Avoimia kysymyksiä on taulukoitu EXEL-ohjelmalla, jotta analyysi olisi selkeästi luettavissa.

Kysymykset olivat hyviä, mutta ne antoivat melko laajan vastauskirjon, joka olisi ollut helpompaa analysoida, mikäli kysymykset eivät olisi olleet avoimia. Uskoisin kuitenkin, että samoilla kysymyksillä vastaukset olisivat toistettavissa. Joten tutkimusta voidaan pitää melko luotettavana.

8 TUTKIMUKSEN TULOKSET

Tutkimus on toteutettu alun alkaen Vaasan ammattikorkeakoulun ja Vaasan NET-ryhmän yhteistyönä. Kyselylomaketta oli tekemässä sosiaalialan opettajat Ahti Nyman ja Ann-Sophie Blomqvist-Fagerström.

Kyselylomakkeita lähetettiin yhteensä 44 kappaletta. Kyselyyn vastasi yhteensä 21 ihmistä. Näin ollen vastausprosentiksi saadaan 47. Kuitenkin vastausprosentti eri kysymysten kohdalla vaihtelee, koska kaikki eivät ole vastanneet joka kohtaan. Tyhjää on vastattu lähinnä kyselyn loppupuolella.

Vastanneista neljä (4) oli terveydenhoitajia, viisi (5) rehtoria tai apulaisrehtoria, (4) erityisopettajia, opinto-ohjaajia neljä (4), koulupsykologia kaksi (2) kuraattoria yksi (1) sekä yksi (1) liikunta terapeutti.

Vastanneilla oli hyvin vaihteleva työhistorian pituus.

0-4 vuotta	8 vastausta
5-9 vuotta	5 vastausta
10-14 vuotta	4 vastausta
15-19 vuotta	2 vastausta
Yli 20 vuotta	2 vastausta

Ensimmäisessä kysymyksessä haluttiin selvittää vastaajien mielipidettä kysymykseen: Onko koululaisten päihteidenkäyttö mielestäsi muuttunut työhistoriasi aikana?

Vastanneista viisi ei osannut sanoa, onko päihteiden käyttö työhistorian aikana muuttunut. Kaikki heistä kuitenkin perustelivat vastaustaan sillä, että heillä oli lyhyt työhistoria, eikä heillä näin ollen ollut vertailukohdetta.

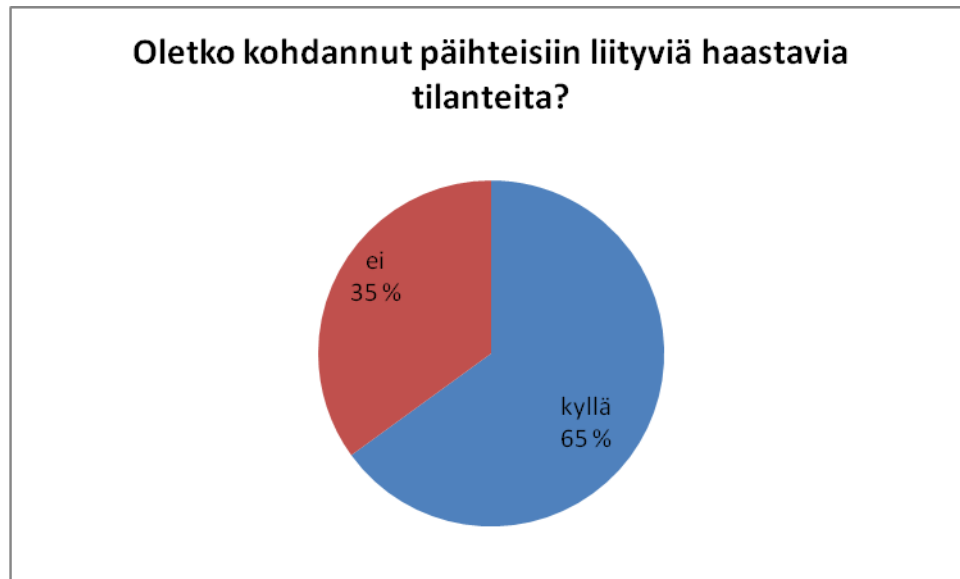

Kuvio 1: Päihteiden käytön muuttuminen työhistorian aikana

Vastaajista 52 %, eli 11 vastaajaa ilmoitti, että nuorten päihteiden käyttö on heidän mielestään muuttunut. Heistä neljä vastaajaa oli sitä mieltä, että päihteiden käyttö olisi vähentynyt heidän työhistoriansa aikana. Vain kaksi ilmoitti havainnoineensa päihteiden käytön lisääntymistä. Kaksi vastaajaa toi esille, että päihteiden käyttö aloitetaan entistä nuorempana. Kolme vastaajaa ilmoitti havainnoineensa päihteiden käytön muuttuneen, mutta eivät perustele vastaustaan.

Viisi vastaajaa ei ole huomannut muutosta nuorten päihteiden käytössä.

Kysymykseen kaksi vastasi 20 ihmistä. Kysymyksessä haluttiin selvittää, kohdataanko koulussa päihteisiin liittyviä haastavia tilanteita, jos koetaan, millaisia ne ovat.

Kuvio 2: Päihteisiin liittyvät haastavat tilanteet

Vastanneista 65 % kertoi kohdanneensa työssään päihteisiin liittyviä haastavia tilanteita. Näistä suurimmaksi nousi alkoholiin liittyvät tilanteet. Koulun tiloissa on kohdattu päihtynyt oppilas tai löydetty alkoholia oppilaan hallusta yhteensä yhdeksässä vastauksessa. Huumeidenkäyttöepäily on ollut kyseessä yhden kerran ja yksi vastannut ilmoitti, että koulussa voi kohdata krapulasta kärsiviä yläkouluikäisiä.

Vain yksi vastannut koko ryhmästä, ilmoitti, että tupakka on haastavin koulussa tavattu päihde. Kaksi vastaajaa kokivat uusien päihdemittarien käytön erittäin haastavaksi, eivätkä pitäneet niiden käytöstä. Kahdessa vastauksessa päihdemittarit koettiin epäluotettavana ja totuutta vääristelevänä.

Kysymyksessä kolme haluttiin selvittää millaisia uhkakuvia/myönteisiä näkymiä tulevaisuudessa liittyy vastaajien mielestä nuorten päihteiden käyttöön.

Vastaajia oli 21. Vastaukset olivat laajoja. Vastanneet kokivat niin positiivisia näkymiä tulevaisuuden varalle kuin negatiivisia uhkakuvia tulevaisuutta tarkastellessa. Tähän kysymykseen ei tullut selkeää kategoriala, sillä vastauksia oli monenlaisia:

”svårt att säga. Statistiken över hur många unga dör pga narkotika är skrämmande”

”On tosi positiivista, että monet nuoret pitävät päihteitä kaikkiaan negatiivisena juttuna. Toivottavasti tuo ilmiö säilyy. Sekakäyttö joidenkin nuorten kohdalla pelottaa. Mitä näistä nuorista tulee tulevaisuudessa, kun nyt jo menee tosi huonosti?”

”Den liberala inställningen är oroväckande”

”Päihteiden käyttö on aina riski. Positiivista on se, että yhä useampi voi ”muodikkaasti” kieltäytyä päihteistä, eikä leimaudu kummajaiseksi”

”Svårt att veta hur utvecklingen går men visst finns det hotbilder om missbruk, utanförskap, ingen yrkesutbildning. Kraven ökar i samhället och de som faller igenom kan bli allt fler”

”Jag tycker att nu när vi har tagit tag i problemen o inte accepterar dess användning o ungdomarna märker att vi bryr oss om dem, så tycker jag att det finns positiva utsikter.”

”Nya rusmedelsenkäten som tagits i bruk i Vasa-skolorna bland 14-15-åringar är ett bra arbetsredskap och får hoppeligen ungdomarna at stanna upp och fundera över sitt alkoholbruk i tid.”

”Uusimman Tobalk -tutkimuksen mukaan suunta ei ole hyvä, mietityttää kuinka vakavasti nuoret ja vanhemmat suhtautuvat ikärajaan K -18, onko tässäkin samaa ajatusta kuin niin monessa muussakin asiassa eli 'kun kaikki muutkin.’”

”Terveet tavat tulossa 'muotiin'?”

”Mielestäni kehitystä parempaan on havaittavissa nuorten keskuudessa, mutta kehitys on hidasta ja suoraan riippuvainen suomalaisten aikuisten juomatavoista ja päihteidenkäytöstä, jossa kehitys taas on mennyt huonompaan suuntaan.”

”Valistustyö on runsasta - toivottavasti se puree. Kotien vastuun kantaminen on yksi suurimpia haasteita asiassa.”

”Näen kyllä paljon myönteistä kehitystäkin. Valistus on mennyt perille ja monet nuoret yhtä vahvasti puolustavat päihteettömyyttä.”

”On täysraittiita sekä niitä joilla kovaa alkoholinkäyttöä jo nuorena, molempia löytyy.”

”Eräs huolestuttava piirre on se, jos vanhemmat hakevat lapsilleen alkoholijuomia.”

”Tupakointi on vähentynyt Tobalkin mukaan, toivotaan myös, että päihteiden käyttö myös vähenee.”

”Näen myönteisiä kuvia. Oppilaat ovat valveutuneita, kaikki huono ei ole muotia.”

”vapaa-ajan 'hallintataidot' on tärkeää oppia (eli alkoholiton tyyli)”

”Runsaasti juovat nuoret varmaan jatkavat juomistaan, mutta toivottavasti alkoholinkäyttö nuorten parissa kuitenkin yleisesti ottaen vähenisi. Tyttöjen lisääntynyt tupakointi ja alkoholinkäyttö on huolestuttavaa.”

”Tuntuu, että runsaasti juovat nuoret juovat valistuksesta huolimatta paljon, mutta on ilahduttavaa, että raittiiden ja vähän käyttävien nuorten osuus on kuitenkin iso. Tyttöjen kasvava osuus kaikessa päihteidenkäytössä on huolestuttavaa.”

”Toivoisin, että uusi oppaine terveystieto vaikuttaa myönteisesti siihen, että päihteiden haitoista opitaan enemmän.”

Kysymyksessä neljä haluttiin selvittää: miten mahdollisiin uhkakuviin tulisi mielestäsi varautua tai myönteiseen kehitykseen saada jatkuvuutta?

Vastanneita oli yhteensä 20. Yksi vastasi, että ei osaa sanoa, joten vastauksien todelliseksi määräksi jäi 19.

Kuvio 3: Avainsanat

Vastaukset kategoroituvat kolmeen teemaan, joiden avainsanat olivat valistus, vanhemmat ja nuoret. Valistuksen teemapäivien ja päihdekampanjoiden merkitys koettiin suureksi. Niitä toivottiin lisää. Infoa, valistusta ja ajankohtaista tietoa toivottiin myös opettajille lisää. Valistuksen toivottiin olevan avointa ja keskustelevaa. Oppilaille, vanhemmille ja opettajille toivottiin enemmän resursseja valistustyöhön.

Vanhemmille enemmän vastuuta antaisi peräti 37 % vastanneista. He toivoivat varhaisessa vaiheessa vanhempien kanssa hyvää yhteistyötä sekä resursseja yhteistyön ylläpitämiseen. Vanhemmat ovat nuorta lähellä, ja heidät halutaan mukaan ehkäisevään päihdetyöhön. Sekä oppilaiden, että vanhempien asenteisiin halutaan vaikuttaa entistä enemmän. Yksi vastannut sanoi myös hyvän luottamus suhteen luomisen lähtevän jo ala-asteen luokilta. Tämä helpottaa avointa keskustelua. Yksi vastannut ilmoitti ”*vanhemmat herättävä, vastuu vanhemmille*”. Hän viittasi vastauksessaan vapaa-aikaan, jolloin alaikäinen nuori on vanhemman vastuulla. Moni halusi entistä paremman yhteistyön kotiin.

Nuorten oman äänen kuuluviin haluaisi peräti 21 % vastanneista. Heidän kanssa hyvän luottamussuhteen saaminen koettiin arvokkaaksi ehkäisevän päihdetyön työmuodoksi. Tähän viitaten eräs vastaaja olisikin pienempien koululuokkien

kannalla. Samoin peräänkuulutetaan yhteiskunnan vastuuta nuoresta, viitaten nimenomaan valistuksen määrään, ryhmäkokoihin sekä resursseihin varhaisessa puuttumisessa. Nuorten myönteistä itsetuntoa katsottiin olevan hyvä kehittää. Turvallinen kouluympäristö mainittiin myös nuorelle tärkeäksi.

Kuten vastauksista huomaa. Kolmen pääteeman alle mahtuu paljon asiaa, mutta yhteisiä piirteitä on paljon. Jokaiselle ryhmälle toivottiin avointa, luontevaa keskustelua. Lisää informaatioita ja aikaista yhteistyötä.

8.1 Alle 18-vuotiaiden ennaltaehkäisystä hoitoon -opas

Kysymyksessä viisi kysyttiin NET-ryhmän tekemän aineiston käytöstä.

Alle 18-vuotiaiden päihteiden käyttö: Ennaltaehkäisystä hoitoon –opas: Oletko tutustunut?

Kuvio 4: Ennaltaehkäisystä hoitoon -opas.

Vastauksia oli 21. Heistä oppaaseen oli tutustunut 48 % vastanneista mutta jopa 52 % ei ollut tutustunut oppaaseen.

Kysymys kuusi viittaa edelliseen kysymykseen. Eli kysyttiin oletteko hyödyntäneet alle 18-vuotiaiden ennaltaehkäisystä hoitoon –opasta koulussanne?

Kuvio 5: Ennaltaehkäisystä hoitoon -opas

Vastanneista 48 % ei ollut hyödyntänyt opasta työssään. 52 % ilmoitti hyödyntäneensä opasta työssään.

Vastaukset ovat mielenkiintoisia, koska kysymyksessä viisi (kuvio 4.) vastaajista 52 % ei ollut tutustunut oppaaseen, mutta siis kaavion 5. perusteella sitä on kuitenkin käytetty koulussa.

Kysymyksessä seitsemän haluttiin tietää kuinka hyödylliseksi opas koettiin numeraalisesti. Tähän kohtaan oli vastattu niin huonosti, että tulos ei olisi luotettava, joten sitä ei voi analysoida vastausten perusteella.

Kysymyksessä kahdeksan haettiin oppaaseen kehittämideoita. Kysymys oli: Olisiko oppaassa mielestäsi parannettavaa? (Lisättävää/poistettavaa)?

Vastauksia saatiin viisi. Heistä yksi ei osannut sanoa, mitä muokkaisi oppaassa.

Kaksi vastaajaa piti oppaan sisältöä hyvänä tai erittäin hyvänä. Heidän mielestään ainoa kehittämiskohta olisi, että faktatieto olisi nopeasti saatavilla ja tiiviissä paketissa. Heistä yksi toivoi myös yhteystietojen löytämistä mahdollisimman helposti.

Kaksi vastaajaa toivoi, että opas päivitetäisiin. Vaasassa on otettu käyttöön päihdemittarit, jotka vaikuttavat oppaan sisältöön. Heistä kumpikin toi esiin, että oppaassa sanotaan koulun olevan velvollinen tekemään lastensuojeluilmoitus,

mikäli koulun tietoon tulee nuoren päihteiden käyttö. Vaikka oppilas kieltäisi koulua ottamasta yhteyttä kotiin. Vastaajat toivat esiin, että päihdemittareiden käytön yhteydessä vain tietyn riskirajan ylittävästä nuoresta tehdään lastensuojelu ilmoitus, ei suinkaan kaikista.

Kysymys yhdeksän: Olisiko tarvetta jollekin muulle (päihdeaiheiselle) työntekijöiden tukiaineistolle, millaiselle?

Vastaajia oli 6. Heistä yksi ilmoitti, että ei ole tarvetta muulle aineistolle tällä hetkellä. He toivoivat seuraavanlaista aineistoa:

”Ruotsinkielistä materiaalia nuorille.”

”Alle 18-vuotiaiden nuoren fysiikkaan vaikuttavat esitelmäkavot sekä tupakasta, että alkoholista.”

”Ryhmyttämistehtäviä, toiminnallisia tehtäviä.”

”vanhempainiltoihin work shop- ideoita.”

”Oppaan nykytiedot ajantasalle”

8.2 Tupakka, alkoholi, huumeet -yläkoulun vanhempainillan päihdeaineisto

Kysymyksessä numero 10 kysyttiin: Oletko tutustunut: Tupakka, alkoholi, huumeet –yläkoulun vanhempainillan päihdeaineiston kalvosarjaan?

Vastaajia oli 20.

Kuvio 6: Vanhempainillan päihdeaineisto 1.

Vastanneista 55 % ei ollut tutustunut kyseiseen aineistoon ollenkaan. 45 % oli tutustunut aineistoon.

Kysymys 11 oli: Oletteko hyödyntäneet edellä mainittua aineistoa?

Kuvio7: Vanhempainillan päihdeaineisto 2.

Vastaajia oli 20. Heistä vain 25 % on hyödyntänyt tupakka, alkoholi, huumeet, yläkoulun vanhempainillan päihdeaineistoa. Jopa 75 % ei ole hyödyntänyt aineistoa.

Vastauksen voisi tulkita myös niin, että kyseistä aineistoa käyttää pääosin terveydenhoitajat, joita ei tutkimuksessa ole mukana kuin neljä. Tämä voisi selittää matalaa käyttöastetta kyseiselle materiaalille.

Vastuksista kysymykseen 10 ja 11 (Kuviot 6 ja 7) ilmenee, että vain puolet aineistoon tutustuneista on myös hyödyntänyt aineistoa.

Kysymys 12, oli osoitettu kyllä vastanneille: Kuinka hyödylliseksi koitte oppaan sisällön asteikolla 1-8.

Tässä kysymyksessä oli epäselvä asteikko, joka vaikutti siihen, että vastanneita oli vähän, joten tulos ei ole luotettava.

Kysymys 13: Olisiko aineistossa mielestäsi parannettavaa (esim. lisättävää/poistettavaa)? Vastauksia tuli vain yksi. Hänen mukaansa vihkonen on hyvä sellaisenaan, mutta hän toivoi, että tärkeä tieto olisi heti saatavilla, mikäli vanhemmat eivät jaksakaan lukea vihkosta loppuun saakka.

Kysymyksessä 14 Kysyttiin onko tarvetta muunlaiselle vanhemmille suunnatulle päihdeaineistolle. Vastauksia tuli vain yksi, jonka mukaan kaikki päihdeaineisto on tervetullutta.

8.3 Vihjeitä vanhemmille -vihkonen

Kysymyksessä 15, kysyttiin vihjeitä vanhemmille vihkonen oletko tutustunut vihkoseen?

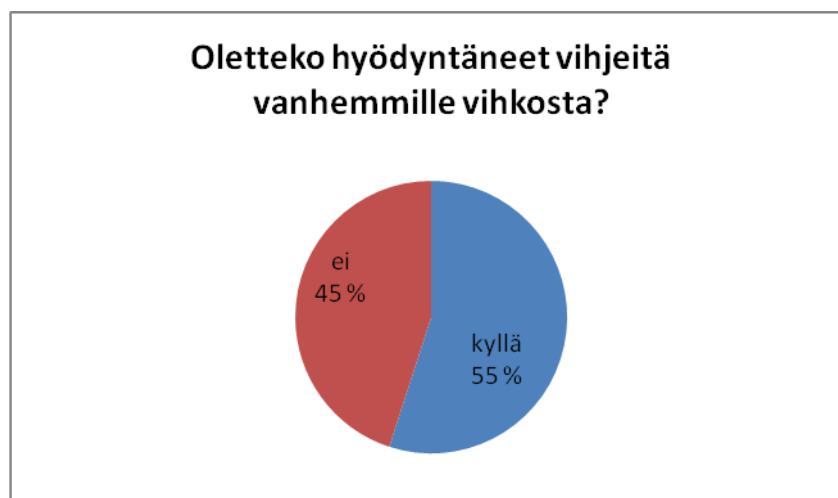
Vastauksia tuli 20.

Kuvio 8: Vihjeitä vanhemmille -vihkonen 1.

50 % vastanneista ilmoitti, että ovat tutustuneet vihkoseen. Samoin 50 % ilmoitti, että ei ole tutustunut vihkoseen.

Kysymys 16: Oletteko hyödyntäneet vihkosta koulussanne?

Kuvio 9: Vihjeitä vanhemmille -vihkonen2.

Vastanneista 55 % oli hyödyntänyt vihkosta, kun 45 % ei ollut hyödyntänyt vihkosta. Tämä tarkoittaa, että vihkoita on hyödyntänyt suurempi joukko, kun siihen on tutustunut. Onko siis näin, että koulussa on jaettu vihkonen vanhemmille, mutta opettaja ei ole itse tutustunut kyseiseen vihkoseen.

Kysymys 17 on samanlainen kuin kysymys 12. (myöntävästi vastanneille, kuinka hyödylliseksi koitte vihkosen?) Eli se ei ole luotettava, koska asteikko on tulkittu eritavoin.

Kysymys 18 oli: Onko vihkosessa mielestäsi parannettavaa/lisättävää tai poistettavaa? Vastauksia saapui vain neljä. Kolmen mielestä vihkonen on hyvä ja sisältää hyvää ja ajankohtaista tietoa. Yksi kaipaa päivitystä uusien päihdemittareiden tiimoilta. Hän haluaa, että vanhemmat ovat asiasta ajantasalla. Yksi vastannut ehdotti, että vanhemmille tehtäisiin kysely, mitä mieltä he ovat vihkosesta. Hänen mielestään vihkosessa on paljon tietoa huumeista, joka on melko kaukaista seitsemäsluokkalaisten vanhemmille.

Kysymyksessä 19 Kysyttiin olisiko jollekin muunlaiselle päihdeaineistolle tarvetta, joka jaettaisiin vanhemmille?

Vastauksia tuli vain kaksi.

”video olisi hyvä, sen vanhemmat jaksavat katsoa”

”5lk:n vanhemmille yleisesite”

Kysymys 20: Millaista lisäkoulutustarvetta oppilashuoltoryhmällä tai koulun muulla henkilökunnalla mahdollisesti on?

Vastauksia oli 11. Heistä viisi halusi lisää infoa, tietoa ja koulutusta liittyen ehkäisevään päihdetyöhön. Yksi ei osannut sanoa, millaista lisäkoulutus tarvetta olisi, kaksi vastannutta haluaisi riskiryhmien vanhempiin paremman kontaktin. Kaksi vastannutta toivoi koulujen käytöntömallien yhtenäistyvän. Yksi vastaaja toivoi oppilaille lisää käytönnönläheistä työtettä ja ehdottikin toimintamuodoksi enemmän päihdeputkia.

Vastauksista monessa kohdassa tuotiin esiin ajan rajallisuutta. Lisää tuntikehyksiä päihdetyöhön.

Kysymys 21 oli tarkoitettu kartoittamaan toiveita ja odotuksia NET-ryhmälle. Tarkoitus oli saada palautetta, jotta toimintaa voitaisiin kehittää.

Vastauksia tuli 7. Kaksi vastausta toivoi opetusvideoa. Yksi vastannut toi esiin, että on uusi vaasassa, ja ei ole kuullut NET-ryhmästä ennen kyselyä. Hän ehdotti vuosittaista kontaktia kouluille. Yksi vastannut toivoi NET-ryhmältä suoraa kontaktia oppilaisiin. Lisäksi yksi vastannut toivoi, että materiaalia olisi myös steinerkoulun käytössä ja yksi vastasi toivovansa ruotsinkielistä materiaalia lisää. Viimeisessä kyselyn kohdassa pyydettiin vastaajilta ruusuja tai risuja NET-ryhmälle.

”uusi asia, tuli tietoon vasta kyselyn kautta”

”Päihdemittari 15- vuotta täyttäneille”

”tiedotusta ruohon juuritasolle lisää.”

Neljä vastausta on tyytyväisiä NET-ryhmän toimintaan ja sanoikin vastauksessaan ”hyvää työtä olette tehneet.” Myös resurseja kiitettiin. Toimintaa arvostettiin ja pidettiin luotettavana.

9. JOHTOPÄÄTÖKSET

1. Vastaajat olivat pääosin tyytyväisiä NET-ryhmän tuottamaan ehkäisevän päihdetyön materiaaliin. He kokivat materiaalin hyödylliseksi ja hyväksi.

2. Vastanneiden työhistorian pituudella sekä ammattitaustalla oli vaikutusta heidän vastauksiinsa. Yleisesti voidaan todeta, että mitä vähemmän oli työhistoriaa, sitä enemmissä määrin toivottiin valistusta, infoa tai lisää fakta tietoa omaan työskentelyynsä. Kuitenkin tutkimuksessa yllätti, että vaikka yleisesti tiedetään internetin vaikuttavan nuorison käsitykseen päihteistä, ei ne henkilöt, jotka ovat olleet pitkään alalla, kokeneet tarvetta päivittää tietoaan nuorisokulttuurin kanssa yhtenäisemmäksi.

3. Vanhempien kanssa mahdollisimman aikainen yhteistyö oli toivottava useissa vastauksissa. Moni vanhempia enemmän mukaan toivova, olisi halunnut antaa enemmän vastuuta vanhemmille. Samoin vanhemmille toivottiin enemmän tietoa ja tukea. Vihjeitä vanhemmille -vihkoseen oli kuitenkin tutustunut vain 50 % vastanneista. Vihkosta hyödynnettiin käytännön työssä melko huonosti. Vain 45 % oli hyödyntänyt vihkosta.

Vanhempainillan materiaaliksi NET-ryhmä on tuottanut tupakka-alkoholi-huumeet materiaalia. Jopa 55 % ilmoitti, että ei ole tutustunut materiaaliin ollenkaan. Jopa 75 % vastaajista ei ollut hyödyntänyt vanhempainillan päihdeaineistoa ollenkaan. Tätä voisi selittää, että melko usein kyseistä aineistoa käyttää terveydenhoitaja. Heitä oli tutkimuksessa mukana vain neljä. Toisaalta koettiin kautta tutkimuksen, että vanhemmille haluttiin päivittää tietoa. Olisiko siis aiheellista tutustuttaa myös muut koulun henkilökunnasta kyseiseen aineistoon, vai pitäisikö aineisto päivittää helpompi lukuseksi.

4. Päihteisiin on liittynyt kouluissa haastavia tilanteita melko usein, vaikka suurin osa ei ole huomionnut nuorten päihteidenkäytön muuttuneen oleellisesti huonompaan suuntaan. Tästä voi päätellä, että päihteisiin on liittynyt haastavia tilanteita jo pidemmän aikavälin tarkastelussa. Lähes poikkeuksetta kyseessä on alkoholiin liittyvät ongelmat.

5. NET-ryhmän tuottama alle 18-vuotiaiden ennaltaehkäisystä hoitoon -opas koettiin hyödylliseksi. Sitä käytettiin oppaista eniten.

6. Kysely oli melko pitkä ja tämä vaikutti oleellisesti vastanneiden motivaatioon vastata kysymyksiin. Avoimia kysymyksiä oli paljon. Mitä lähemmäs kyselyn loppua tultiin, sitä vähemmän oli vastauksia. Tämä viestii siitä, että kyselyyn ei jaksettu vastata avoimilla kysymyksillä loppua kohden. Myös arvostelu asteikko, joka oli tarkoitettu luettavaksi niin, että 1 oli hyödyllinen ja 8 oli hyödytön, oli tulkittu monessa kohdassa väärin tai siihen oli jätetty vastaamatta tyystin. Tämän vuoksi jätin analysoimatta näiden kysymysten mediaanit ja keskiarvot, koska tulos ei olisi ollut luotettava. Tässä kohdassa olisi voinut käyttää tutumpaa asteikko merkintää, joka mahdollisesti olisi helpottanut vastaajaa hänen vastauksessaan.

7. Päihdemittarit jakoivat vastaajien mielipiteitä. Mielenkiintoinen havainto on, että päihdemittareista itsestään ei ollut kysymyksiä, mutta ilmeisesti niiden käyttö vaikuttaa oleellisesti ehkäisevään päihdetyöhön kouluilla, koska niiden käyttöä nostettiin esiin. Esimerkkinä kaikkiin NET-ryhmän tuottamiin oppaisiin toivottiin päivitystä, nyt kun päihdemittarit on otettu käyttöön.

8. Positiivista oli, että tutkimuksen mukaan monilla oli tulevaisuutta kohtaan positiivisia näkymiä, vaikkakin uhkakuvat mietityttivät. Vastaajat kuitenkin kokivat, että nuorten päihteiden käyttöön voidaan puuttua ja vaikuttaa.

9. Tilastoja seurataan melko tarkkaan. Niiden mukaan tyttöjen päihteidenkäyttö herättää mietteitä. Tämä tuli esiin useassa kohdassa. Tyttöjen päihteiden käyttöön ja sitä kautta primaaritason valistukseen tulisi siis kiinnittää entistä enemmän huomioita.

10 POHDINTA

Tutkimuksen tarkoitus oli saada tietoa kysymykseen; kohtaako NET-ryhmän tuottama päihdemateriaali kuulijakuntansa. Vastataanko koulujen tarpeeseen? Tutkimuksessa haluttiin kehittämisideoita ja parannus ehdotuksia NET-ryhmän toiminnalle.

Kysely oli laaja ja sitä olisi ollut hyvä rajata tarkemmaksi, jotta vastausprosentti olisi pysynyt tasaisempana. Tutkimus vastasi hyvin sille esitettyihin kysymyksiin. Parannusehdotukset olivat hyviä ja käyttökelpoisia. Hyvää oli myös se, että tutkimus kohdennettiin sinne, missä sitä eniten käytetään, Eli oppilashuoltoryhmiin. Tämä toki tarkoittanee sitä, että kyseessä moniammatillinen ryhmä, joilla saattaa jo olla tuntumaa päihdeasioihin. Olisikin mielenkiintoista tutkia kuinka nimenomaan luokanopettajat suhtautuvat materiaaliin ja sen käyttöön.

Tutkimuksen teoriaosuuden kasaaminen oli haastavaa. Päähteistä puhutaan paljon ja myös ehkäisevästä päihdetyöstä löytyy materiaalia. Kuitenkin huomasin, että materiaalia oli vaikea saada kohdennettuna suoraan ehkäisevään päihdetyöhön. Kirjallinen materiaali oli melko vanhaa, vaikkakin internet oli hyvä apuväline ajankohtaistietoon. Teoria osuutta kasatessani mietin, onko niin, että päihdetietous muuttuu niin nopeasti, että sen ajantasaistaminen ei käy hetkessä. Mielestäni teoriaosuus on kuitenkin rajattu melko hyvin tutkimuksen aiheen sisään. Käytännönläheinen teoria on vaikeaa löytää.

Vastauksia analysoidessa huomasin, kuinka haastava on löytää avoimista kysymyksistä asian ydin. Pääteemat, joihin haluttiin, muutosta oli oppaiden päivitys. Nuoria haluttiin enemmän yhteistyöhön mukaan ja vanhemmille haluttiin antaa enemmän infoa ja parempaa yhteistyötä. Vastanneet toivoivat opettajille enemmän resursseja ja koulutusta. Nämä ovat kaikki hyviä tavoitteita ja myös kehittämiskohtia. Vastaamalla tarpeeseen saavutetaan usein kattavaa tulosta. Ruusut ja risut toivat NET-ryhmälle positiivista palautetta. Kehittämisideoita saatiin läpi koko tutkimuksen.

10.1 Jatkotutkimusaiheita

Lisätutkimusta aiheesta voisi tehdä esimerkiksi keskittämällä kysely vain tiettyyn kouluun ja sen eri toimijoille. Onko eri ammattiryhmillä samat tavoitteet ja tarpeet saman asian kanssa työskennellessä? Jatkotutkimusaiheena kiinnostavaa tutkia olisi myös kieli rajat. Onko niin, että nuorisokulttuuri on erilaista suomenruotsalaisessa kulttuurissa kuin suomensuomalaisessa kulttuurissa. Ainakin asiasta on herännyt mietteitä tutkimusta tehdessäni. Mielenkiintoista olisi myös tietää, miten oppilaat ja vanhemmat, eli itse kohderyhmä suhtautuu heille tarjottuun ehkäisevän päihdetyön materiaaliin, vastaako materiaali heidän tarpeitaan?

10.2 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Laadullisen tutkimuksen eettisiä periaatteita on tiedon antajan vapaaehtoisuus, aineiston salassapito ja vastaajan henkilöllisyyden suojaaminen. Tutkija ei saa vahingoittaa tutkimukseen osallistujaa. (Janhonen & Nikkonen 2001, 39.)

Tutkimuksen luotettavuuteen vaikuttaa tutkimuksen analysointi, tutkimustulosten esittäminen ja työn tekijä itse. On huomioitava kuinka avoimen kysymysten vastaukset pelkistetään, niin, että vastaus ei itsessään muutu. (Janhonen & Nikkonen 2001, 36.)

Tutkimuksessa kysyttiin vastaajan taustoista, kauanko hän on alalla työskennellyt, sekä mikä on ammattikunta. Näiden perusteella vastaajat eivät ole tunnistettavissa. Kyselylomakkeissa oli kaikkiaan 22 kohtaa, joihin vastata. Kyselylomakkeita jaettiin viidelle suomenkieliselle (29 kpl) ja kahdelle ruotsinkieliselle koululle (15 kpl). Eli yhteensä 44 kappaletta. Vastauksia saapui 21 kappaletta. Kaikki eivät kuitenkaan vastanneet jokaiseen kysymykseen.

Se, että kaikki eivät vastanneet koko kyselyyn, heikentää tutkimuksen luotettavuutta. Osassa kysymyksiä oli arviointi asteikko, jota ei analysoitu, koska vastaus ei olisi ollut luotettava.

LÄHDELUETTELO

- Fisher, Uwe Ch. & Jung Claudia. 2003. MoQuaVo. Käsikirja ehkäisevää päihdetyötä tekevällä vapaaehtoiselle. Germany.
- Hirsjärvi, Sirkka – Remes, Pirkko – Sajavaara, Paula 2007. Tutki ja Kirjoita. 13p. Helsinki. Tammi.
- Huttunen-Metsi, Merja, ehkäiseväntöön koordinaattori, 2009, haastattelu, vaasa
- Irti huumeista ry, keskusrikospoliisi, Opetushallitus, Suomen vakuutusyhtiöiden keskusliitto, Stakes, 2001. Suomi ja huumeet. 3. p. Westpoint oy.
- Janhonen, Sirpa – Nikkonen, Merja (toim.) 2001. Laadulliset tutkimusmenetelmät hoitotieteessä. Helsinki. WSOY.
- L1143/1994.Alkoholilaki. 14.8.2009.
- L1289/1993.Huumausainelaki. 17.12.1993.
- L41/1986.Päihdehuoltolaki. 17.1.1986.
- L828/1982.Raittiustyölaki. 19.11.1982.
- Piisi, Ritva 2001. Huumetyö. Tampere. Tammi.
- Salovaara, Anne. 2003.Ehkäiseväntöön kansio. Irti huumeista ry. Vaasa. Välittämisen verkosto. Projekti.
- Soikkeli, Markku 2002. Miten puhua huumeista. Jyväskylä. Gummerus kirjapaino oy.
- Stakes 2007.Ehkäisy ja hoito-laadukkaan päihdetyön kokonaisuus.[online].päivitetty joulukuussa 2007.[viitattu 27.10.2009]. Saatavilla www-muodossa: <URL:http:// neuvo-antavat.stakes.fi/FI/kehittaminen/rakennemuutos/Ehkaisy_sisallys.htm>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2009.Ehkäisevän päihdetyön toimikenttä.[online]päivitetty lokakuussa 2009.[viitattu 30.10.2009]. Saatavilla www-muodossa:< URL:http://neuvoa-antavat.stakes.fi/FI/kehittaminen/kasitteet/ept_toimikentta.htm>

Vaasan kaupungin päihdepalveluopas, 2006. Vaasa

Yhteenveto NET- ryhmän toiminnasta, 2008. (Julkaisematon painos)